

XALQ OG‘ZAKI IJODI ORQALI BOLALARNING IJODIY VA ESTETIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH

Karimova Shoira Baxtiyarovna

Qo‘qon Davlat universiteti, Maktabgacha ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

Jamoliddinova Gulyora Kamoliddin qizi

Qo‘qon Davlat universiteti talaba.

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq og‘zaki ijodi bolalarning ijodiy va estetik tafakkurini shakllantirishda eng muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar orqali bolalar nafaqat til va nutq ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki fantaziya, tasavvur va tasviriy ifoda qobiliyatini ham boyitadi. Shu nuqtai nazardan, xalq og‘zaki ijodi bolalarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi asosiy vosita sifatida qaraladi.

Tayanch so‘zlar: Ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, xalq og‘zaki ijodi, milliy madaniyat, tasavvur, fantaziya, ijodiy fikrlash, estetik did, tafakkur, nutq, ijtimoiy ko‘nikma.

Аннотация: В данной статье устное народное творчество рассматривается как одно из важнейших педагогических средств формирования у детей творческого и эстетического мышления. Через сказки, предания, легенды и пословицы дети не только развивают языковые и речевые навыки, но и обогащают фантазию, воображение и способности к образному выражению. С этой точки зрения устное народное творчество рассматривается как основной инструмент, способствующий личностному и творческому развитию детей.

Ключевые слова: сказки, предания, легенды, устное народное творчество, национальная культура, воображение, фантазия, творческое мышление, эстетический вкус, мышление, речь, социальные навыки.

Annotation: In this article, oral folk creativity is considered one of the most important pedagogical means for developing children’s creative and aesthetic thinking. Through fairy tales, legends, myths, and proverbs, children not only develop language and speech skills but also enrich their fantasy, imagination, and abilities of figurative expression. From this perspective, oral folk creativity is viewed as a key tool contributing to children’s personal and creative development.

Keywords: fairy tales, legends, myths, oral folk creativity, national culture, imagination, fantasy, creative thinking, aesthetic taste, thinking, speech, social skills.

Xalq og‘zaki ijodining ijodiy va estetik rivojlanishga ta’siri bir nechta asosiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Bolalar ertak va rivoyatlar orqali voqealarni fantaziya bilan uyg‘unlashtirishni o‘rganadilar. Masalan, bolalar ertakdagi qahramonlarni tasvirlash, voqealarni sahna ko‘rinishida ijodiy tarzda namoyish qilish orqali fantaziya va

tafakkurini rivojlantiradi. Shu jarayon bolalarda voqelikni tasvirlash, xarakterlar, voqealar tartibi va ranglarni uyg‘unlashtirish qobiliyatini shakllantiradi. Pedagogning vazifasi – bolalarni qahramonning xarakteri, hissiy holati va voqelikdagi harakatlarini tasvirlashga yo‘naltirishdir. Shu tarzda, bolalar nafaqat chizma orqali fantaziya va tafakkurini rivojlantiradi, balki voqealarni mantiqiy tartibda ifodalashni o‘rganadi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda tasviriy tafakkur va kompozitsion qobiliyatni rivojlantiradi. Masalan, rivoyat yoki ertakdagi voqealarni chizma yoki kollaj orqali ifodalash bolalarda rang, shakl, kompozitsiya va perspektiva tushunchalarini shakllantiradi. Bolalar voqealarni ijodiy tarzda qayta yaratishda turli usullarni qo‘llaydi: qalam, bo‘yoq, rangli qog‘oz, loy yoki boshqa materiallar yordamida. Shu bilan birga, bolalar tasviriy mahsulot yaratishda individual yondashuvni rivojlantiradi, turli ijodiy qarorlarni qabul qilishni o‘rganadi va fantaziya orqali o‘z dunyosini ifodalaydi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda estetik didni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ertak va rivoyatlarda tasvirlangan qahramonlar, tabiat manzaralari, voqealarning dramatik o‘zgarishlari bolalarda rang, shakl va kompozitsiya tanlashda estetik qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Masalan, ertakdagi qahramonning kiyimi, tabiat manzarasi yoki voqealar rivoji bolalarda ranglarni uyg‘unlashtirish, shakl va kompozitsiyani yaratish, tasviriy ifodani boyitish qobiliyatini shakllantiradi. Shu orqali bolalar milliy estetik qadriyatlarni o‘rganadi va ularni ijodiy mashg‘ulotlarda qo‘llashni o‘rganadi. Pedagoglar esa bolalarni ijodiy qarorlar qabul qilishga rag‘batlantiradi va individual yondashuvni qadrlaydi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda tasviriy va dramatik tafakkur uyg‘unligini rivojlantiradi. Masalan, rivoyat yoki afsonani drammatizatsiya qilish jarayonida bolalar qahramonlar rolini ijro etadi, voqealarni sahna ko‘rinishida ifodalaydi va ijodiy dialoglar orqali hikoyani boyitadi. Shu jarayon bolalarda fantaziya va ijodiy tafakkur bilan birga ijtimoiy ko‘nikmalarni ham rivojlantiradi. Bolalar o‘zaro muloqotda bo‘lganda, konstruktiv tanqidni qabul qilishni, fikrni mantiqiy asoslashni va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini o‘rganadi. Shu tarzda, mashg‘ulotlar nafaqat ijodiy, balki interaktiv va pedagogik jihatdan boy bo‘ladi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda hissiy sezgirlik va empatiyani rivojlantiradi. Bolalar qahramonlarning his-tuyg‘ularini chizma yoki drammatizatsiya orqali ifodalash jarayonida o‘z ichki dunyosini boyitadi, hissiy tajriba orttiradi va empatiya ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu jarayon bolalarda stressni kamaytirish, ichki hissiy holatni tartibga solish va shaxsiy ishonchni oshirish imkonini beradi. Masalan, rivoyatdagi qahramonning xafalik, quvonch yoki g‘azab kabi his-tuyg‘ularini chizma orqali ifodalash bolalarda tasviriy ifoda va hissiy tafakkur uyg‘unligini rivojlantiradi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda lingvistik va nutq ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bolalar ertak yoki rivoyat matnini tinglash, uni qayta aytish yoki chizma orqali ifodalash jarayonida so‘z boyligini oshiradi, fikrini mantiqiy va tizimli tarzda ifodalashni o‘rganadi. Shu bilan birga, ular ijodiy mahsulotlarini sinfdoshlariga taqdim etadi, bu esa kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, bolalar nutq va tasviriy ifodaning uyg‘unligini o‘rganadi, fantaziya bilan lingvistik tafakkurini rivojlantiradi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantiradi. Rivoyat yoki ertakdagi qahramonlarning qarorlarini tahlil qilish, turli yechimlarni izlash bolalarda ijodiy va tanqidiy tafakkur qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, qahramonning duch kelgan muammosiga turli ijodiy yechimlarni taklif qilish orqali bolalar tafakkur va tasavvur qobiliyatini bir vaqtda rivojlantiradi va muammoli vaziyatlarda ijodiy yondashuvni o‘rganadi, xalq og‘zaki ijodi bolalarda madaniy va milliy qadriyatlarni shakllantiradi.

Ertak va rivoyatlar bolalarga o‘zbek xalqining qadimiy urf-odatlarini, mehnatsevarligi, adolatga bo‘lgan hurmati va ijtimoiy qadriyatlarni o‘rgatadi. Masalan, qahramonning xulq-atvorini chizma orqali ifodalash, voqeani sahnaga chiqarish yoki maqollarni vizual tarzda tasvirlash bolalarda milliy madaniyatni o‘zlashtirish va uni ijodiy mashg‘ulotlarda qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu orqali bolalar nafaqat ijodiy, balki tarbiyaviy jihatdan ham rivojlanadi, xalq og‘zaki ijodi bolalarda estetik tafakkur va ijodiy fantaziyani uyg‘unlashtiradi. Masalan, bolalar ertak asosida chizma yoki kollaj yaratadi, rang, shakl va kompozitsiyani tanlaydi. Shu jarayon bolalarda ijodiy qaror qabul qilish, tasviriy tafakkur va fantaziya uyg‘unligini rivojlantiradi.

Pedagoglar esa bolalarni har bir ijodiy mahsulotni tahlil qilishga, rang va shakllarni tanlashda ijodiy qarorlar qabul qilishga yo‘naltiradi, xalq og‘zaki ijodi asosida interfaol mashg‘ulotlar bolalarning ijodiy qobiliyatini oshiradi. Masalan, bolalar guruhlariga bo‘linib, har bir guruhga ma‘lum bir ertak yoki rivoyat beriladi. Guruhlar voqealarni sahna ko‘rinishida ijodiy tarzda ifodalaydi, qahramonlarni chizma yoki kollaj orqali tasvirlaydi. Shu jarayon bolalarda jamoaviy ish, individual ijodiy yondashuv va konstruktiv fikrlashni rivojlantiradi.

Adabiyotlar.

- 1.Nazirova G.M. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagogic jarayonlarni takomillashtirish. T.: 2019 y.
- 2.Nurmatova M.Sh, Hasanova Sh.T. Rasm, buyumlaryasash va tasviriy faoliyat metodikasi / O‘quv qo‘ll. MuharrirH.Yusupova. T.: Musiqqa,2022. 50-51-b.
- 3.Qamchibekova R.Maktabgacha ta’limtashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyatga o‘rgatish varivojlantirish masalasi. Journal of New Century Innovations, 47–50.
- 4.RenessansEdu. Tasviriy faoliyatga o‘rgatish(metodik qo‘llanma).Toshkent: Renessans-Edu nashriyoti, 2024.
- 5.To‘ychiyeva I.Maktabgacha ta’lim tashkilotlaridatayyorlov guruhi bolalarning fikrlash faolliginirivojlantirish, T.: 2020 y.